

Kaj naj se zgodi?

Odbornika analfabeta R. je župnik poklical k sebi ter ga vprašal, koga bo volil. Povedal je, da ne pos. B., temveč T. Župnik mu zatrdi, da mu je napisal ime pos. T.; a v resnici mu je pos. B., ki je na ta način — prišel na županski stol — saj $6 + 1 = 7$.

Če je bila poštena 7, je drugo vprašanje. Vzgoja ne pozna namena posameznikov brez ozira na celoto, zato je vsaka vzgoja posameznosti, kot samostojen namen, laž in krivica nad človeštvom.

Na Sv. Gori je župnik Lovšin (sedaj v Planini) klical šol. otroke na odgovor v župnišče, če so le govorili z mojimi otroci.

Kaki naj bodo ljudje s tako vzgojo?

Take vzgojitelje je podpirala avstrijska oblast. Ob priliki sem mu omenil, kako je žalostno, da se mi (Slovenci) med seboj prepiramo, a Nemci imajo od tega dobiček.

»Pomagajte, če si morete!« je bil ošaben odgovor.

In vendar ne bi smeli vzgojitelji in voditelji našega naroda nikdar pozabiti, da je

ena mati nas rodila,
ena mati nas redi.

Če bi živel Rousseau v naših časih, bi brezdvomno najmanj trikrat podčrtal svoje besede, češ, da je treba za-
brani, da bi kdo mladino vzgojeval.

Da pridejo etične resnice čimbolj do veljave, nam mora biti dan na razpolago primeren čas, da se v njih vadimo in se natančno zavedamo, kdaj je realna resnica tudi etična resnica in da se moramo držati etičnih resnic.

Vsak predmet ima svojo realno in etično stran.

Naše šolstvo — po večini vsaj — ne more vsled pomanjkanja časa — (premalo ur za vsak predmet) — upoštevati obeh strani v potrebi meri. Da bi se to doseglo, treba vse šole razširiti.

Vsak posamezen predmet bi moral imeti določenih toliko ur, da bi se etična stran lahko obravnavala, ne v kvar realni.

Dogodke v neposredni okolici je potreba premotivirati — izcimati se važen nauk. Za tako vzgojno delo mora biti preskrbljeno tudi na urniku. Učenci dobe iz šolske knjižnice knjige. Nikakor ni pravilno, da nimamo časa, uveriti se, kako on snov prebavijo.

Pri preustrojitvi šolstva — bi bilo upoštevati tudi to. Če hočemo otrokom pokazati s pomočjo računskih nalog materialno škodo vsled rednega uživanja alkohola — ne moremo tega storiti le v računski uri.

Računstvu ni odmerjenih toliko ur, da bi mi opazovali etično stran posameznih nalog. Tu gre le za to, da se učencem pri posamezni nalogi pojasni nejasni položaj. V ostalem pa je čas računstva namenjen vaji in čim hitrejšemu reševanju nalog.

Šolski list naj bi, poleg druge vsebine, vseboval razne rač. naloge iz domačega življenja v sedanosti. Če bi rač. čimne bile sestavljene sedaj, bi bile v par letih brezdvomno nerabne. Denar še ni izmerjen, cene skačejo in padajo — itd.

ALBIN SPREITZ:

Še nekaj misli o zgodovinskem pouku v osnovni šoli.

Zadnje čase se je že mnogo pisalo v »Tovarisu« in tudi v »Popotniku« o poučevanju tega velevažnega šolskega predmeta. Razpredelila se je že tudi snov in sestavil okvir za zgodovinski pouk v osnovni šoli. — Lahko se popolnoma, ali tudi ne strinjamo s snovjo. Mislim, da je to manj važno, pač pa je bistveno, formalna stran tega pouka.

Če je res zgodovina vzgojiteljica in učiteljica narodov, potem je posvečati veliko pozornost temu predmetu v osnovni šoli. Predvsem, da ugotovimo pravila, po katerih se naj poučuje zgodovina.

Prvo in glavno načelo je: podati učno snov tako, da bo zgodovinska ura »ura-doživetja« za učence in učitelja!

Nikjer se toliko ne greši, kakor ravno pri zgodovinskem pouku. Ne-le, da se prednaša zgodovina lahko v najbolj subjektivnem smislu, nanizajo in razpadejo se še povrh dejstva in podrobnosti, ki so le balast in utež za duh.

Kakor je končni smoter prirodoslovne in prirodopisne pouka uvajanje v kavzalno mišljenje, do zavesti, da ima vsak pojav svoje vzroke in so ti vzroki tudi že pojavi prejšnjih vzrokov itd., torej kavzalni luksus, tako analogen mora biti tudi smoter zgodovinskega pouka.

Na višji stopnji osnovne šole se morajo izkristalizovati po induktivni metodi

obči zakoni, po katerih se vrši zgodovina človeštva.

V nastopnem hočem opremiti te misli z nekaterimi primeri, ki sem jih deloma vzel iz svetovnošlavne Le Bonove knjige »Psihološki zakoni razvoja narodov« (Slovenski prevod A. Ogrisa). — Narodi so kakor organizmi: rasejo, dosežejo višek, propadajo. — Zgodovina vsakega naroda izvira vedno iz njegove duševne konstitucije. — Veliki napredki vsake civilizacije so bili izvršeni vedno od male elite višjevrstnih duhov. — Oni osredotočujejo vse težnje enega plemena. — Fanatiki in haucimiranci delajo zgodovino. — Narod potrebuje vedno jako mnogo časa, da se povzpne na visoko stopnjo civilizacije, in včasih zel kratak čas, da pade. Večina zgodovinskih dogodkov kakor političnih in socijalnih naprav, izvira iz verskih idej. — Z novo versko idejo se porodi vedno nova civilizacija. — Reformacija, z vsemi posledicami, je bila povzročena po tolmačenju iste verske besede, po različni duševni konstituciji narodov. — Etnološki razpad značaja je bil in bo pogin kultiviranih narodov. — Vpliv tujih činiteljev spremeni takoj dušo plemena in vsled tega njegovo civilizacijo. — Iznajdbe so le krona prejšnjih dolgih raziskavanj. Takih občin zakonov bi lahko še našli nebroj. Mislimo, da zadostuje za podnet.

JAK. KOVACIČ:

Katalog in razrednica.

Ivan Zolmir je v štev. 30 toplo priporočal »osedno polo« namesto imenika. Prvo navedem razloge, ki govorijo proti »osebni poli«, nočem opisati uradne knjige, ki jih rabijo druge. Omeji se bom na opisovanje uradne knjige, ki je v rabi na Koroskem.

Katalog in razrednica sta združeni v eni knjigi. Kot tiskovina je v rabi veliki format, kar je praktično in pregledno. Prva (leva) stran obsega 24 stolpcev, nje širokost meri od leve proti desni v navpičnih črtah 297 mm. Stolpci nosijo te le nadpise: Prvi stolpec (10 mm): tekoca stevilka; drugi (02 mm): ime, starost, rojstni kraj, bivališče učencev; tretji (45 mm): ime, poklic in bivališče staršev ali njih namestnikov, službodajalcev; četrty (10 mm): Veroizpovedanje; peti (10 mm): Vsprejem v ta oddelek ali razred. Nadaljnji stolpci 6—24 so določeni za štirikratno redovanje. Desna stran tiskovine ima še 12 stolpcev in sicer stolpec 25 (154 mm) z mrežo za označbo vsakdanjih zamud za vse mesece. V ta namen je mreža gostejša nego je v znani razrednici, kajti dvajset kvadratkov meri počez le 90 mm. Stolpci 26., 27. in 28. (po 10 mm) služijo za število opravičenih in skupnih poldnevni zamud. V stolpec 29 (24 mm) se zabeležijo vzroki zamud, n. pr. glavobol, mrzlica, paša, poljsko delo. Trideseti stolpec (9 mm) izkazuje datum začetka šolskega obiska. Za priseljene otroke se tu vpiše ime prejšnje ali prve šole. Stolpec 31 (9 mm) kaže morebitni datum vstopa otrokovega v to šolo. Stolpec 32 (9 mm) je namenjen datumu izstopa iz šole pri odpustitvi. Stolpec 33 (9 mm) služi označbi za zrelost ali nezrelost za višji oddelek. V stolpec 34 (9 mm) se zapiše datum cepljenja koz. Stolpec 35 (9 mm) je namenjen karakteristikam učencev n. pr. kratkoviden, slabega sluha, bolehen; beležijo se lahko tudi dobre ali slabe duševne lastnosti, seveda previdno in preudarno, pri normalnih otrocih pa karakteristika lahko odpade. Stolpec 36 (14 mm) je za razne opombe, n. pr.: dne 24. 3. se preselil v Pliberk. Tudi se beležijo eventualni opomini, kazni in drugo.

Pri zamudah odpade poseben stolpec za četrtletno število zamujenih poldni, na podlagi česar si, če treba vsak učitelj ali ladjak hitro in lahko sešteje četrtletno vsoto, kajti prednja ali glavna stran kataloga izkazuje datum začetka in zaključka vsakega četrtletja. Prednja stran ima poleg tega tudi sledečo statistiko: Število repetentov in na novo vstopivših učencev in učenk. Število sposobnih in nesposobnih. Število otrok, ki zavoljo bolezni niso bili klasificirani. Število med šolskim letom priseljenih in izsejenih (odšlih). Število z izpričevalom odpuščenih. Nadalje še statistika po narodnosti in veri (religiji) učencev. Omeniti moram, da obsega vsaka dvojna stran šest predalov (po 72 mm visokih) za šestero otrok. Ako šteje oddelek 34 otrok, vzamem tri vložne in eno glavno polo, kar mi da $3 \times 12 + 1 \times 6$ predalov, ostane jih torej še osem praznih za priseljene med letom.

Kdor ima le četrt leta gori opisano uradno knjigo »Katalog in razrednica« v

*) Knjigo se lahko naroči v »Učiteljski tiskarni«.

rabi, se mu prikupi. Prepisovalne pričetkom leta ne povzročajo toliko jeze in težav, kolikor jih vidi tov. Zolmir. Povrhu pa imam nekaj čednega, na novo spisanega, nekaj za se originalnega. Napak pri prepisovanju gotovo tudi ne bo »mrgplelo«, četudi bi imel 80 učencev, predpogojno seveda, da tudi star katalog ne vsebuje napak. Krstni podatki so najenostavnejši, »rojen dne ... v Mlinčah«, menda zadostuje, le če je otrok od daljnega kraja, se naj rojstni kraj natančneje označi. Ali naj morda pri vsakem otroku posebej zapišem župnijo, občino, okraj in deželo? Mislim, kar je pri vsakem ali gotovo pri pretežni večini enako, naj se izpusti. Tudi ne razumem, čemu se nahajata v slovenskih tiskovinah dva stolpca za ime staršev in za druge reditelje posebej. Večina otrok biva pri svojih starših, ako ni pri njih, se zapiše ime dotičnih rediteljev. Če želim zvedeti tudi starše rejencev, se čisto enostavno obrnem do otroka z vprašanjem: »Ti, Micka, kje pa so Tvoja mama.« »V Kapli.« »So li oče tudi tam?« »Ne, atej so mi že davno umrli.« »Imajo-li Tvoja mati kako hišo?« »Ne, je nimajo. Mama le služijo v Kapli.« Take in enake napovedbe si zapomnim, a zapisoval jih ne bom. Ako bomo pedantni in hoteli imeti vse zapisano v »Katalogu«, bomo morali zapisovati morda še deda in babico, potem najmanj še krstne in birmanske botre!

Pri prepisovanju »Katalogov« se razredi zadnjega četrtletja ne prenašajo. Pa tudi čemu to delo? Li nima, recimo nov učitelj, dolžnost, spoznati sam duševne lastnosti in obseg učencevega znanja? Li nam ni znano, da dobijo mnogi otroci tekom šolskega obiska o raznih predmetih, najrazličnejše rede? Koliko je otrok, ki se pri tem učitelju dobro, pri drugem neprimerno slabše uče. Li naj služijo nam prejšnji, morda redi iz prvega šolskega leta za postelj lenuhov, da nam ne bi bilo več treba mnogo preiskovati učenceve vsebine? Nikakor ne, vesten in samostojen učitelj bo take reči odklanjal. Nekaj drugega pa želim, da toplo priporočam, da se prepisuje. To so skupne zamude vseh let. V roko dobim odpustnice z enakimi redi. Toda linejeva izkazuje 360 poldnevni zamud, Tonejeva pa samo 50. Iz tega bom sklepal, da je linej, ker je zamudil več pouka, nadarjenejši nego slednji. Označbo skupnih zamud pa nam tudi pomaga pri presojevanju kaznjivosti ali nekaznjivosti zamud kakega gotovega meseca. V šestem šolskem letu sta Branko in Mirko meseca julija neopravičeno zamudila 10 poldni. A medtem, ko ima prvi le 36 skupnih, neopravičeno zamujenih poldni, izkazuje mi katalog pri Mirku 210 poldnevni zamud! Kakšna naj bo kazen? Tam milejša, tu strožja!

Sploh skupne zamude povedo mnogo in je zato opravičena zahteva, da se prepisujejo od leta do leta, osobito, ker je to prepisovanje izvršeno že z dvema številioma za enkrat na leto!

Le-to, kar je najpotrebnejše vedeti o otroku, se naj zabeleži v katalog, vse drugo, moramo mi, kot nasprotniki birokratizma, odločno odklanjati! Katalog naj bo priprost in pregleden, in zato mu je treba dati veliki format. Tiskovine se naj naroče pred začetkom šolskega leta. Katalog zašije lahko vsak učitelj sam, zato ni treba posebne spretnosti in le 2 minuti zadostujeta v to. Da se knjiga ne zamaže, se vtakne katalog (tudi 2 izvoda, za dva oddelka) v platnice (mapo), ki se več let da rabiti.

Zdaj pa še nekoliko o osebni poli, priporočeni od tov. Zolmira. Spisal jo bo učitelj prvega razreda, za dobo celih osem let. Kdo bo vse pisal vanjo v tej dobi? Ta čedno in skrbno, drugi površni in z okretno roko, seve je površni le malo, kar rečem v čast stanu. Pola bo morala biti precej obširna ali velika, za cel razred jih bo dobela kopica, katero bo moral učitelj vsak dan najmanj enkrat prelistati, ko bo zabeleževal zamude. Ta kopica osebnih pol tudi ne bo pregledna; ako bo kake podatke iskal, bo rabil več časa, nego v katalogu, kjer hitro pregleda na eni sami poli, kar 12 imen učencev. Dalje se take pole tudi lahko zamešajo, če niso sešite, in potem jih bo treba večkrat med letom po abecedi uvrstiti. Morda bodo tudi številkovane? No, potem bo zopet treba vsako leto število predručati. Ker se bodo pole toliko stokrat prelistale, kako neki bodo tedaj izgledale v osmem šolskem letu? Mislim, da ne bodo več odgovarjale higijsnim zahtevam.

Ko bi teh in še nekaterih drugih hib ne imele, bi bile osebne pole res nekaj idealnega. Imeli bi vedno pred seboj razvoj učencev med vso šolsko dobo. Vprašam pa, kdo se bo brigal za vse te osebne pole, ko so enkrat dovršene in k aktom spravljene. Kvečjemu sodnja v prav redkih slučajih. Toda sodnik ne bo sodil zlo-

činca po razvoju v šolski dobi, nego na podlagi izvestnih okoliščin, ki jih lahko izve tudi od neučiteljev.

Osebnih pol gotovo še v nobeni državi nimajo vpeljani, zato nam ni treba ravno z njimi prednjačiti. Združimo raje katalog in razrednico v eno knjigo, potem nam za mnogo let ne bo več potreba izgubljati besedi in črnili, za najboljši uradni pomoček!

DRAGOTIN HUMEK:

Izpit za meščanske šole iz tretje skupine.

Veselo dejstvo je, da se zanimanje za meščansko šolo v poslednjem času med narodom in pri merodajnih krogih bogjubo dviga. Izvestni ljudje so se pred nedavnim časom meščansko šolo prezirali, nje pomen omalovaževali ali, ne vem iz katerih razlogov, zanikali. Narodova osamosvojitev nam je tudi v tem pogledu prinesla novih nazorov in novega življenja. Prejšnje število naših meščanskih sol se bo v najkrajšem času več kot podesetorilo. Nizjim in srednjim slojem našega naroda bo pa z meščansko šolo dana možnost, v dosego one višine obče izobrazbe, ki si jo je že pred desetletji bas radi velikanskega števila meščanskih sol priboril bratski češki narod.

Sino torej na pravi poti. Le eno zlo nam v teh trenutkih greni veselje in ogroža čim hitrejši razmah slovenskih meščanskih sol. Stojimo namreč pred paradoksnim dejstvom, da imamo vrsto novih meščanskih sol, ki so pa brez sposobnega učiteljstva. Vedno bolj se kažejo grehi prejšnjega zistena, ki mu je bila »supremalexa«, zatirati, gmotno in duševno ubijati učiteljstvo. Kdo je mislil prej na izpit za meščanske šole, in čemu bi ga bil delal? Ali so dali takemu učitelju kak priboljšek za nadarjenost, pridnost in poštenost? Ali je imel dotičnik, ki je vendar napravil izpit, kaj upanja, da se pred smrtjo doseže mesto na meščanski šoli? Imeli smo le dve meščanski šoli in še ti sta bili trn v peti marsikomu, ki je imel nalogo, da dvigne ljudstvo iz duševnih mrakov.

A kaj bi spomnili! Danes je drugače, in nevedni bi bili potokov krvi in trpljenja, ki nam je pridobil svobodo, če bi ne postalo drugače in če bi ne imeli kremitelje volje, da nikdar več ne zagazimo nazaj.

Sedaj je čas dela! Učiteljstvo ni bilo nikdar zadnje med delavci. Naj bi se tudi v teh, za nas tako usodnih trenutkih, z vso silo poprijelo naše najnovejše naloge: organizacije meščanskih sol. Mizerija je kolikortoliko pregnana. Spomnimo se, da učitelj tudi v najhujših časih ni zakopal idealizma. Na dan vsi, ki čutite v sebi zarko ljubezen do našega malega naroda! Zdravite se, ki vam je dal Bog darov, ne da bi jih zakopali ali jih uporabljali v brezplodnem politikovanju!

Vzemite v roke knjigo, oklenite se umstvenega dela, posečajte tečaje, zahtevajte jih z vso energijo! In potem, Bog in sreča junaška in — izpit! V dveh, treh letih morajo imeti naše meščanske šole navdušeno, delavno in — zmorno učiteljstvo.

Doslej imamo bore malo za meščanske šole izprašanega učiteljstva. A med tremi skupinami, v katere je opredeljena snov za meščanske šole, je tretja ali takozvana matematično-tehnična skupina, najbolj zanemarjena. Bogsgavedi kaj je temu vzrok? Res, da matematika ni predmet za učenje na izust. Tudi je treba za risanje naravnega daru. Ničče mi pa ne more dokazati, da ni med slovenskim učiteljstvom dosti takih, ki jih ob imenu logaritem in trigonometrija ne izpreleti znoj, in ki bi se s pridnostjo in nadarjenostjo ne mogli povzpeti do onih višin razumevanja umetnosti in udejstvovanja v umetniški vzgoji, katero je pred njimi doseglo stoinko čeških, nemških, ogrskih in ne vem katšnih še tovarišev. Torej!

Ne navajam k lahkomiselnosti in površnosti. Človek si mora izpit predstavljati težji kot je v resnici, potem se uči in kaj zna. Omalovaževanje gotovo ni na mestu. V tem pogledu sem doživel letos prav poučno dogodbo. Pride k meni učitelj, gostih besedi in samozavestni, da sem se čutil čisto majhnega. Pripoveduje, da gre v majniku k izpitu. Živeli! Kaj ste pa študirali? »Knjige za učiteljske, pa toint.« »Hm, ali poznate to knjigo in ono?« Ali je poznal, ne vem. Bil je pa prepričan, da je vsa stvar popolnoma lahka in enostavna. Med drugim sem ga vprašal, če pozna novo Reiserjevo fiziko. Ne. V prošnji za pripest k izpitu je pa med drugimi viri, ki jih je »študiral«, navedel tudi: »Reisner: Lehrbuch der Physik itd.« Torej ne samo, da knjige niti